

بحث و اظهار نظر در چارچوب مفید بودن یا نبودن تک‌نرخی شدن ارز، انتشار اوراق قرضه، تغییر آیین‌نامه‌های گمرکی، مقررات مربوط به صادرات و واردات، شیوه کار بانک‌ها و مسائل مشابه محدود مانده و مدتی است که از جانب بسیاری از مسئولان بر جلب سرمایه‌های خارجی، خصوصی‌سازی و وارد شدن ایران به سازمان تجارت جهانی بی‌توجه به ساختار طبقاتی و بافت اقتصادی جامعه، بعنوان راه نجات از مشکلات و دروازه ورود به دوران طلایی و عصر فرخنده توسعه و «جهانی‌سازی» تکیه می‌شود.

به نظر نگارنده، مشکل کار بسیاری از این صاحب‌نظران این است که:

۱- زمینه کار و آگاهی و تخصصشان به قواعد و اصول شیوه تولید سرمایه‌داری (کلاسیک) محدود مانده و به این سبب راه‌حل مشکلات اقتصادی و اجتماعی جامعه را نیز تنها در چارچوب این شیوه تولید، عرضه می‌کنند.

۲- راه‌حل‌های ارائه شده موقت، محدود، موسمی و جدا از دیگر زمینه‌های اجتماعی-اقتصادی-فرهنگی است.

۳- توجه نمی‌شود که بر پایه شیوه تولید سرمایه‌داری و همکاری با سرمایه‌داری استعماری راهی برای از میان بردن شکاف طبقاتی، فقر عمومی و... وجود ندارد. برعکس، پذیرش دیکتاتوری سرمایه در همه اشکال آن-خود موجب افزایش شکاف طبقاتی و فقر عامه است.

۴- برداشتی روشن و نظری قاطع و علمی در باب شیوه تولید مسلط در ایران، که با شیوه تولید سرمایه‌داری دارای تفاوت‌های عمده است ندارد و ویژگی‌های این شیوه تولید را در رابطه ساختاری با یکدیگر نمی‌شناسند؛ گسره در باره هر یک از زمینه‌های اقتصادی، مطالعات و بررسی‌های جالبی انتشار می‌یابد.

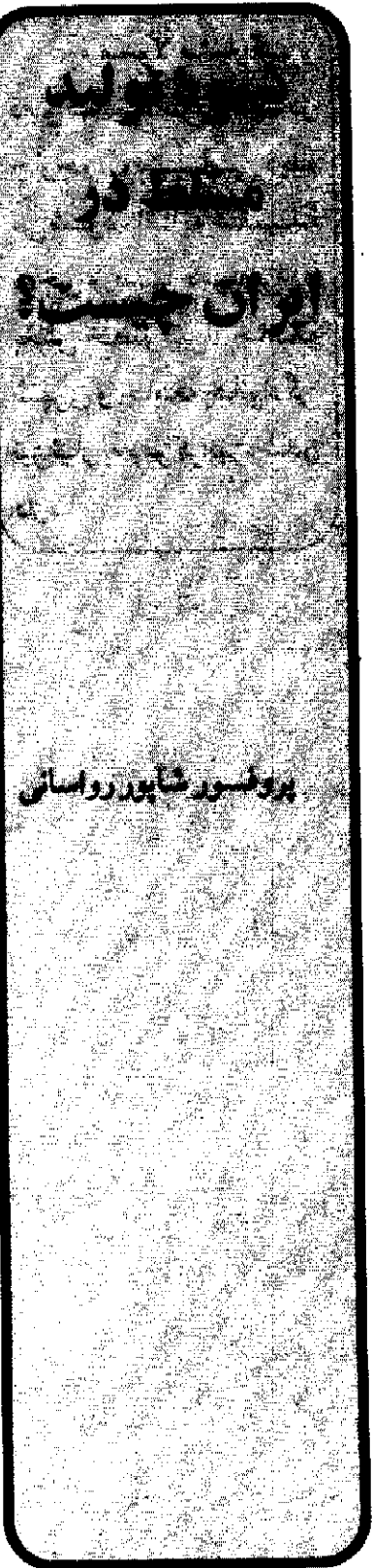
۵- به علت بی‌توجهی به شیوه تولید مسلط در جامعه ما، تعریف درست و روشنی از «دولت» و «بخش خصوصی» ارائه نمی‌شود و به تکرار آنچه در کتابهای درس اقتصاد یا جامعه‌شناسی (بیشتر ترجمه شده) درباره این مفاهیم و واژه‌ها آمده است بسنده می‌شود و این نکته از نظر دور می‌ماند که خط و مرز مشخصی بخش دولتی و خصوصی را

در بسیاری از مقالات و بررسی‌هایی که درباره علت یا علل فرار مغزها در مطبوعات عرضه می‌شود، سخن از بیکاری جوانان و تحصیل کرده‌ها، دستمزد ناکافی، رعایت نشدن منزلت علمی فرهیختگان، تبعیض اجتماعی، مهیا نبودن شرایط رفاهی، بی‌عدالتی، حق‌کشی، قوم و خویش‌بازی، کوشش برای رسیدن به رفاه مادی، امکان فعالیت‌های علمی و کاری با درآمد بیشتر در خارج از کشور و... در میان است و بعنوان راه‌حل، افزایش بودجه‌های پژوهشی، افزایش حقوق و یارهای اقدامات سیاسی و اجتماعی تجویز و پیشنهاد می‌شود به گونه‌ای که گویا می‌توان با پاره‌ای اقدامات اصلاح طلبانه و تعارفات دلنشین و ترتیب دادن جلسات، نه فقط مسئله فرار مغزها را حل کرد و جلوی رفتن مدیران، نخبگان علمی و فنی جامعه را گرفت، بلکه حتی می‌توان به بازگشت تحصیل کرده‌ها و دانشمندان ایرانی مقیم خارج به کشور نیز امیدوار شد.

در بررسی علل بیکاری و بویژه علل بیکاری جوانان، بیشتر بر افزایش مولد در سالهای گذشته و در مورد مسئله گسترش اعتیاد به مواد مخدر، از نارسایی‌های فرهنگی و تربیتی و اختلافات خانوادگی، کوچک بودن خوابگاههای دانشجویی و درباره علت‌های گسترش فساد اخلاقی به آثار زیانبار بر نامه‌های ماهواره‌ها و نفوذ فرهنگ سرمایه‌داری غربی تأکید و تصور می‌شود با کمک و یاری مقامات انتظامی می‌توان فساد اخلاقی و اعتیاد را از جامعه دور کرد.

کسانی هم هستند که می‌بندارند می‌توان با کنترل مولد، فروش نیروی کار به خارج، انرژی (مانند نفت و گاز و آب و...) و تشکیل و توسعه کمیته‌های امداد، جمع‌آوری صدقات، کمک‌های نیکوکاران و... مشکل بیکاری و فقر و فساد و... را از میان برداشت.

وابستگان به جناح‌های سیاسی که در مجلس و دولت و بسیاری از نهادها و سازمانهای اجتماعی و اقتصادی و محافل فرهنگی حضور دارند، هر یک دیگری را مسئول قلمداد می‌کند و جالب اینکه در بسیاری از موارد با صیغه سوم شخص غایب تعیین تکلیف و نصایح و راهنمایی‌های دلسوزانه ارائه می‌شود. در بررسی علل مشکلات اقتصادی جامعه هم،

در جامعه ما از هم جدا نمی‌کند.

۶. دخالت‌ها و آثار مستقیم یا غیر مستقیم اقتصادی و اجتماعی بازار جهانی سرمایه‌داری در بازار کالا، سرمایه و کار جامعه ما و اینکه سرمایه‌داری استعماری بعنوان يك عامل مهم در نظام اقتصادی مادرای منافع است و از شیوه تولید کنونی ما حمایت می‌کند، کمتر مورد توجه و بررسی قرار می‌گیرد.

۷. فراموش می‌شود که جهانی شدن یا «جهانی‌سازی» در چارچوب شیوه تولید سرمایه‌داری و سرمایه‌داری استعماری مرحله‌ای به‌شمار می‌رود که دنباله همان پدیده تاریخی کلنیالیسم و امپریالیسم سرمایه‌داری است و پدیده تازه‌ای نیست.

چنان که گفته شد، آنچه اصولاً مورد توجه قرار نگرفته است و نمی‌گیرد این است که شیوه تولید مسلط در جامعه ما، شیوه تولید سرمایه‌داری با ویژگیهای اقتصادی، اجتماعی و گذشته تاریخی آن نیست تا بتوان در چارچوب قواعد این شیوه تولید، امکانات و الزامات آن، به بررسی جامع مشکلات جامعه ما پرداخت و راه حل ارائه کرد.

سرمایه‌داری استعماری از همان زمان پیدایش و توسعه خود در آسیا، آفریقا، آمریکای مرکزی و جنوبی، از پیدایش و رشد شیوه تولید سرمایه‌داری در این سرزمین‌ها جلوگیری کرده و پیدایش و رشد شیوه تولید سرمایه‌داری در ژاپن و آمریکای شمالی نیز مربوط به يك دوره خاص و شرایطی تاریخی می‌شود که امکان تکرار شدن در کشورهای عقب‌مانده، به‌علاوه افزایش قدرت اقتصادی، سیاسی و نظامی سرمایه‌داری استعماری که در حال حاضر ژاپن، اروپای غربی و آمریکای شمالی (ایالات متحده) پایگاه و جایگاه آن است، وجود ندارد. آنچه زیر سلطه سرمایه‌های خارجی استعماری در باره‌ای از کشورهای آسیا، آفریقا و آمریکای جنوبی و مرکزی برپا شده است، شیوه تولید سرمایه‌داری با ویژگیهای کلاسیک آن نیست، بلکه شیوه تولید مستعمراتی است^۱ و بدین سبب هم ساختار طبقاتی این کشورها با کشورهای سرمایه‌داری دارای تفاوت‌های اساسی است.

چیزی که اقتصاددانان ما به آن نمی‌پردازند، تعیین و شناخت ویژگیهای عمده شیوه تولید مسلط

و در این رابطه، ساختار طبقاتی در جامعه ماست.

البته افراد و گروههایی که از وضع کنونی جامعه ما سود می‌برند و صاحب و مالک ثروت و سرمایه کلان در داخل و خارج شده‌اند، علاقه‌ای به بحث درباره شیوه تولید مسلط در ایران نشان نمی‌دهند زیرا در صورت روشن شدن ساختار طبقاتی و ویژگیهای شیوه تولید در ایران نه تنها مکانیسم ظلم و بی‌عدالتی آشکار خواهد شد بلکه پرده از چهره ظالمان بر خواهد افتاد و دیگر کسی، گروهی یا وابستگان قشر و طبقه‌ای نخواهند توانست تحت عناوین گوناگون منافع اقتصادی و امتیازات اجتماعی و موقعیت طبقاتی شان را از دید اکثریت مردم و زحمتکشان تهیدست جامعه پنهان دارند و از زیر بار مسئولیت شانه خالی کنند.

بدین حقیقت توجه نمی‌شود که بدون بررسی شیوه تولید مسلط در ایران و تعیین ویژگیهای اقتصادی و طبقاتی آن و بدون مشخص کردن روابط اقتصادی-اجتماعی در زمینه تولید، نیروهای مولد، توزیع و مسئله حاکمیت و مالکیت بر سرمایه‌ها و ثروت‌ها، توافق‌ها و تضادهای مورد منافع و خواست‌های طبقاتی و نیز در خصوص مسائل سیاسی و فرهنگی طبقات و اقشار اجتماعی با یکدیگر، نمی‌توان علل فرار مغزها، بیکاری، اعتیاد، فساد اخلاقی، فقر و در همین رابطه بحران هویت را تشخیص داد و به فکر چاره بود.

طبیعی است تا زمانی که صورت مسئله‌ای روشن و صریح نباشد، هیچ کس قادر به ارائه راه حل درست نخواهد بود و اگر کسی صورت مسئله‌ای را نخواند و نفهمد، آنچه ارائه می‌کند ممکن است عالمانه و فاضلانه باشد اما حل مسئله و پاسخ سؤال نیست.

در مورد مسئله شیوه تولید مسلط در ایران، به‌علاوه ربط داشتن مسائل داخلی ما با نظام سرمایه‌داری استعماری جهانی در همه زمینه‌های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی، باید یادآوری کرد که در سالهای اخیر- بویژه پس از فروپاشی نظام شوروی- به نظر عده‌ای گویا دیگر پدیده‌ای به نام امپریالیسم سرمایه‌داری وجود ندارد و اگر هم در گذشته چیزی به این نام وجود داشته دیگر دوره‌اش به سر رسیده و نوبت آن است که

۱۵۷

این بر خورد سطحی، اگر عمدی، مغرضانه و

○ شیوه تولید مسلط در جامعه ما، شیوه تولید سرمایه‌داری با ویژگیهای اقتصادی، اجتماعی و گذشته تاریخی آن نیست تا بتوان در چارچوب قواعد این شیوه تولید، امکانات و الزامات آن، به بررسی جامع مشکلات جامعه ما پرداخت و راه حل ارائه کرد.

ناشی از منافع فردی و طبقاتی نباشد، نشانه و دلیل جهل مطلق درباره روابط اقتصادی-اجتماعی و سیاسی در جهان امروز است.

تقسیم جهان به کشورهای شمال و جنوب، انکار سلطه کشورهای سرمایه‌داری استعماری بر بسیاری از سرزمین‌ها، اقوام و ملل، انکار غارتگریها و خشونت‌ها، جنایات و تزویر روزمره این کشورها در زمینه‌های فرهنگی و سیاسی، موجب می‌شود که بررسی‌کننده درباره علل فقر، فساد، فرار مغزها و دیگر معضلات اجتماعی جامعه ما نیز دچار اشتباه و سردرگمی شود و ربط دقیق شیوه تولید مسلط و ساختار طبقاتی جامعه ما و آثار متقابل شرایط داخلی و خارجی را که بی‌همزیستی یا یکدیگر دوام نمی‌یابند، درک نکند.

شیوه تولید مسلط در جامعه ما و امپریالیسم سرمایه‌داری در رابطه‌ای تاریخی و ساختاری با یکدیگر قرار دارند و سالهاست که در هم آمیخته‌اند. مغشوش بودن پاسخ‌ها و نارسا بودن راه‌های ارائه شده در جامعه ما برای حل مشکلات اقتصادی و اجتماعی اکثریت مردم محروم و زحمتکش، پناه بردن به راه‌حل‌های موقت، شمارهای کم محتوا یا در مواردی بی‌محتوا، حاصل و نتیجه شناختن صورت مسئله است. توجه نمی‌شود که برای یک کشور معین در دوره معین و برای حل مسائل معین، پاسخ‌های معین و مشخص لازم است و نمی‌توان الگوبرداری یا کلی‌گویی کرد.

به نظر نگارنده، در حال حاضر شیوه تولید در جامعه ما، شیوه تولید مستعمراتی است با ویژگی‌های معین^۱. ساختار طبقاتی جامعه ما نیز محصول سلطه این شیوه تولید و ناشی از آن است.^۲ فقر عامه نیز از نتایج این شیوه تولید است.^۳ تا زمانی که این شیوه تولید تغییر نکند و به جای آن شیوه تولید انسانی^۴ بر پایه پذیرش حق حیات و حرمت انسان‌ها و حاکمیت و مالکیت جامعه بر اقتصاد مستقر نگردد و دموکراسی به معنای کامل و شامل آن اجرا نشود^۵ مسائل و مشکلات کنونی جامعه ما نه فقط باقی خواهد ماند بلکه با افزایش و قانونی شدن سلطه دولتهای سرمایه‌داری استعماری و شرکت‌های بزرگ چندملیتی استعماری، که نتیجه مستقیم ورود ایران به سازمان تجارت جهانی است، افزایش خواهد یافت. و با افزایش نفوذ و سلطه

شرکت‌های چندملیتی و دولتهای سرمایه‌داری استعماری، و با قدرت یافتن سرمایه‌های خارجی در وطن ما، چه به صورت مستقیم و چه با مشارکت «بخش خصوصی» وابستگی اقتصادی، فرهنگی و سیاسی ما به جوامع سرمایه‌داری استعماری نیز افزایش می‌یابد و کشور ما به صورت پاره و ضمیمه‌ای در خدمت نظام سرمایه‌داری جهانی درخواهد آمد.

مراد از نوشته حاضر، تأکید بر این نکته است که به جای ادامه دادن بحث‌های پراکنده و ارائه برنامه‌های موقت یا پیروی از نصایح سودجویانه بانک جهانی، الگوبرداری و گرفتار شدن در دام سازمان تجارت جهانی و سرمایه‌های خارجی، بررسی‌های اقتصادی-اجتماعی را باید در جهت تعیین مشخصات و ساختار شیوه تولید مسلط و بافت طبقاتی جامعه متمرکز و هدایت نمود تا با روشن شدن صورت مسئله بتوان برای حل مشکلات اکثریت مردم محروم که کار می‌کنند، زحمت می‌کشند اما در فقری افزایش یافته به سر می‌برند راهکار ارائه نمود و دموکراسی و آزادی را در رابطه با نان مردم^۶ و استقلال ایران که خانه و کاشانه همه ماست مستقر کرد.

پادداشت‌ها

۱. «شیوه تولید مستعمراتی»، اطلاعات سیاسی-اقتصادی، شماره ۱۱۴-۱۱۳، اسفند ۱۳۷۵، صص ۱۵۵-۱۵۰.
۲. «فقر و بیکاری ناشی از ساختار اقتصادی است»، ابرو اقتصادی، ۱۱ تیر ۱۳۸۱.
۳. «دو جریان اجتماعی در یک جامعه مستعمراتی»، اطلاعات سیاسی-اقتصادی، شماره ۱۶۲-۱۶۱، اسفند ۱۳۷۶.
۴. «فقر عمومی نتیجه شیوه تولید مستعمراتی است»، اطلاعات سیاسی-اقتصادی، شماره ۱۳۰-۱۲۹، تیر ۱۳۷۷، صص ۲۱۸-۲۲۵.
۵. «نظام اجتماعی-انسانی»، اطلاعات سیاسی-اقتصادی، تیر ۱۳۷۳، شماره ۸۲-۸۱، صص ۳۱-۲۹.
۶. «ظرفی درباره دموکراسی در مستعمرات»، اطلاعات سیاسی-اقتصادی، اردیبهشت ۱۳۷۵، شماره ۱۰۴-۱۰۳، صص ۳۳-۴۱ و تیر ۱۳۷۵، شماره ۱۰۶-۱۰۵، صص ۸۸-۹۶.
۷. «نان، آزادی و استقلال»، اطلاعات سیاسی-اقتصادی، اردیبهشت ۱۳۸۱، شماره ۱۷۶-۱۷۵، صص ۱۳۵-۱۳۲.

○ به علت بی‌توجهی به شیوه تولید مسلط در جامعه ما، تعریف درست و روشنی از «دولت» و «بخش خصوصی» ارائه نمی‌شود و به تکرار آنچه در کتابهای درس اقتصاد یا جامعه‌شناسی درباره این مفاهیم و واژه‌ها آمده است بسنده می‌شود و این نکته از نظر دور می‌ماند که خط و مرز مشخصی بخشهای دولتی و خصوصی را در جامعه ما از هم جدا نمی‌کند.

دوره کامل ماهنامه اطلاعات سیاسی - اقتصادی

از شماره ۱۱ الی ۱۸۶ (سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۸۱) بر روی CD منتشر شد
 علاقمندان برای تهیه لوح فشرده ماهنامه اطلاعات سیاسی - اقتصادی می توانند وجه مورد
 نظر را به حساب جاری (مؤسسه اطلاعات شهرستانها) نزد بانک تجارت شعبه میرداماد کد
 ۳۵۱ به شماره ۲۵۱۰۰۵۰۶۰ واریز و برگه درخواست را همراه اصل فیش بانکی به نشانی
 تهران - خیابان میرداماد - خیابان روزنامه اطلاعات - سازمان امور مشترکین ارسال نمایند.
 شبکه اطلاع رسانی مؤسسه اطلاعات

اینجانب به موجب فیش شماره
 نزد بانک تجارت شعبه مبلغ ریال
 واریز نموده و متقاضی لوح فشرده اطلاعات سیاسی - اقتصادی سال می باشم.
 آدرس:
 تلفن: کدپستی:

جدول لوح فشرده ماهنامه اطلاعات سیاسی - اقتصادی

ردیف	عنوان	بها
۱	نشریات سال ۱۳۶۵ از شماره ۱۶	۱۵۰۰۰ ریال
۲	نشریات سال ۱۳۶۶ از شماره ۷-۱۷	۱۵۰۰۰ ریال
۳	نشریات سال ۱۳۶۷ از شماره ۱۸-۲۶	۱۵۰۰۰ ریال
۴	نشریات سال ۱۳۶۸ از شماره ۲۷-۳۴	۱۵۰۰۰ ریال
۵	نشریات سال ۱۳۶۹ از شماره ۳۵-۴۲	۱۵۰۰۰ ریال
۶	نشریات سال ۱۳۷۰ از شماره ۴۳-۵۴	۱۵۰۰۰ ریال
۷	نشریات سال ۱۳۷۱ از شماره ۵۵-۶۶	۱۵۰۰۰ ریال
۸	نشریات سال ۱۳۷۲ از شماره ۶۷-۷۸	۱۵۰۰۰ ریال
۹	نشریات سال ۱۳۷۳ از شماره ۷۹-۹۰	۱۵۰۰۰ ریال
۱۰	نشریات سال ۱۳۷۴ از شماره ۹۱-۱۰۲	۱۵۰۰۰ ریال
۱۱	نشریات سال ۱۳۷۵ از شماره ۱۰۳-۱۱۴	۱۵۰۰۰ ریال
۱۲	نشریات سال ۱۳۷۶ از شماره ۱۱۵-۱۲۲	۱۵۰۰۰ ریال
۱۳	نشریات سال ۱۳۷۷ از شماره ۱۲۷-۱۳۸ و نمابه شماره های ۱-۱۷۴	۱۵۰۰۰ ریال
۱۴	نشریات سال ۱۳۷۸ از شماره ۱۳۹-۱۵۰	۱۵۰۰۰ ریال
۱۵	نشریات سال ۱۳۷۹ از شماره ۱۵۱-۱۶۲	۱۵۰۰۰ ریال
۱۶	نشریات سال ۱۳۸۰ از شماره ۱۶۳-۱۷۴	۱۵۰۰۰ ریال
۱۷	نشریات سال ۱۳۸۱ از شماره ۱۷۵-۱۸۶	۱۵۰۰۰ ریال